

Franja i Església*

El 28 de maig de 1995 l'arquebisbe de Tarragona feia saltar la notícia als mitjans de comunicació que el dia 4 de juny següent el Vaticà donaria el *placet* per a traspasar les cent onze parròquies de la Franja de Ponent a la diòcesi de Barbastro. Aquesta notícia alarmant era confirmada, pel mateix Vaticà, a mitjan mes de juny mateix.

Amb aquesta decisió, el Vaticà, de ben segur mal informat, si Déu i els homes no hi posen remei, culminarà l'obra d'un dels genocidis culturals que va començar ja fa més de vuit-cents anys.

Fins on arriba la memòria, totes les terres de la Franja de Ponent han estat vinculades als centres naturals de Tortosa i Lleida. No tan sols des del punt de vista polític, sinó també des del punt de vista econòmic, cultural, sanitari etc., i, lògicament, també eclesiàstic.

Els bisbats primitius van ser establerts i delimitats segons les divisions tribals dels antics ibers. Aquestes divisions foren també respectades pels visigots i pels àrabs, en un altre ordre de coses, amb la creació de les taifes musulmanes. A mesura que la conquesta cristiana va anar avançant, van ser restaurades les antigues diòcesis ("*secundum antiquos limites*"), encara que no sempre de manera exacta, a causa, sobretot, de les ambicions d'alguns bisbes que, passant per damunt del parer dels més doctes, van imposar el seu, que els permetia d'engrandir els seus bisbats. Malgrat tot, aquests límits eclesiàstics coincidiren majoritàriament amb la unitat geogràfica i amb la identitat de cultura vida social que els primers pobladors havien instaurat en aquestes terres.

De totes maneres, hi ha constància dels incompliments esmentats, i una mostra ben evident la tenim en els límits entre els bisbats de Saragossa i Tortosa, per la banda dels rius Matarranya i Algars.

Des de sempre Tortosa havia arribat més enllà d'Alcanyís i del Guadalupe. Amb la consagració i la dedicació de la primitiva catedral de Tortosa, duta a

---

* Article publicat a *Revista de Catalunya*, núm. 98, juliol-agost de 1995 i inclòs a l'obra *La catalanitat de la Franja de Ponent* de Joaquim Montclús.

terme el 18 de novembre de 1178, Alfons I en ratificà els límits i li assignà una sèrie de poblacions, amb la zona nord de l'actual província de Castelló de la Plana, el territori de la qual quedava inclòs i reservat per a quan fos conquerit. Les poblacions eren les següents: Nules, Onda, Bounegre, Alcanyís, Merón, Culla, Ares i Morella, Matarranya (Matarranya), Riba-roja, Flix, Garcia, Marçà, Cabassers, Tivissa i Pradip, amb els termes respectius, fins al coll de Balaguer i el Mar.

Saragossa no va acceptar aquests límits, va tergiversar la història, i hi va fer incloure uns límits inventats, en bona part, apel·lant a una antiga delimitació portada a terme en temps del rei Vamba. Aquesta delimitació, coneguda com a *Itació del rei Vamba*, ja va ser rebutjada en aquell temps i descartada al llarg de la història per tots el tractadistes més autoritzats en aquesta matèria.

Els bisbats de Tortosa i Saragossa van mantenir llargues disputes, per aquesta qüestió, fins que el bisbat de Saragossa, amb l'ajuda de Roma, en va sortir victoriós. L'any 1210 les parròquies de les poblacions conquerides de les valls dels rius Matarranya i Guadalupe eren incorporades a Saragossa, i restava sota el domini del bisbat de Tortosa l'arxiprestat de Calaceit.

Anys més tard, fruit d'aquesta manipulació, aquestes terres, des del punt de vista polític, eren incorporades a l'Aragó.

Començava així aquest genocidi cultural que, com ja hem dit, ja fa més de vuit-cents anys que dura. Un territori de llengua catalana, conquerit i repoblat per catalans, restava des de llavors a les mans d'una administració principalment castellana des del punt de vista polític i eclesiàstic. Malgrat això, els habitants han sabut mantenir fins avui —i no pas amb poques dificultats— la llengua pròpia.

Les terres de la Franja del nord van tenir més sort. Malgrat haver estat incorporades, injustament, des del vessant polític, a l'Aragó van seguir pertanyent al bisbat de Lleida. Encara que amb la creació del bisbat de Barbastro, el 1571, algunes parròquies de parla catalana de la vall d'Isàvena i de la vall de Benasc van ser incorporades a aquest bisbat.

L'any 1957, en una altra remodelació de límits, (arxiprestat de Calaceit (Matarranya) i algunes parròquies també de parla catalana, del bisbat de Lleida com Faió i Mequinensa, van passar al de Saragossa. Aquesta remodelació es podria explicar per una pressió del règim que governava

Espanya en aquell moment, el del general Franco, però va ser més aviat una claudicació de l'Església de Roma als interessos castellans.

Finalment, a les portes del segle XXI, el Vaticà, creiem que mal informat, vol culminar aquest genocidi cultural i social de traspasar les parròquies de parla catalana a les diòcesis castellanès. I en canvi, segons la doctrina de l'Església, refermada expressament pel Concili Vaticà II, els fidels tenen el dret pastoral inalienable de rebre els sagraments i la predicació en la llengua del poble.

És molt bonic, això, però l'Església actua fent tot el contrari del que diu la seva doctrina.

En aquest moment, si l'Església vol ser conseqüent, ha de ser valenta i corregir i reparar els errors que ha comès anteriorment Almenys, no n'ha de fer de nous i ha de tenir presents les paraules del seu màxim cap, el papa Joan Pau II: “Cal assegurar els drets de les nacions a l'existència, a la llibertat, a la independència, a la pròpia cultura, a un desenvolupament honest”

En un altre ordre de coses, davant el traspàs de les parròquies de la Franja, la reacció dels seus habitants, que mai no han estat consultats, no s'ha fet esperar. Entre altres accions, a principis de juliol es va constituir a Tamarit de Llitera una plataforma contra la segregació de les parròquies, integrada per persones del Baix Cinca, la Llitera i la Ribagorça vinculades a partits polítics, moviments cristians i organitzacions culturals de la Franja.

Però no ens podem pas fer il·lusions. Si l'Església de Roma no s'imposa a favor de la justícia, la gent de la Franja haurà de lluitar de valent per no veure aixafats els seus drets i per no estar dividida en les seves reivindicacions totalment justes. I més tenint en compte que aquells dels quals esperem ajuda adopten una actitud passiva, com fins ara han mantingut

Les institucions catalanes d'abans de la Nova Planta no deixaren mai de considerar catalanes les terres que van des de la Ribagorça i la Llitera fins al Cinca. La Mancomunitat i la Generalitat republicana tampoc no deixaren de considerar mai la Franja una part de Catalunya.

Les institucions actuals del Principat, en aquest cas en concret covardes i indignes, es miren amb passivitat el que passa a la Franja de Ponent i n'abandonen els habitants a la seva sort No és que se'ls demani una actuació

que els pugui comprometre en excés, però almenys tenen l'obligació de denunciar la situació i de fer sentir la seva veu.

Que la cultura, l'atenció pastoral en la seva llengua, els fets diferencials i sobretot la llengua hagin de ser esborrats de la Franja de Ponent per ambicions territorials o altres motius, va contra la Constitució de l'estat espanyol, contra els drets humans i contra tot dret natural. Els dirigents polítics del Principat, covards i indignes, ho saben, però callen. Malgrat tot, tenim l'esperança que si continuen amb aquesta actitud de passivitat, “aquell bastó que Déu té tan llarg” (i també el poble), del qual parlava el qui fou president de la Mancomunitat de Catalunya, Prat de la Riba, algun dia també els arribarà.